

Till Finansdepartementet

Stockholm 16 september 2025

Remissyttrande avseende förslag till direktiv om ändring i rådets direktiv 2011/64/EU om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror

Diarienummer: Fi2025/01535

Bakgrund

Cancer är en av våra största folksjukdomar och den främsta orsaken till död i EU efter hjärt-kärlsjukdom. Varje år drabbas miljontals människor och utan kraftfulla insatser kommer cancerbördan att öka ytterligare de kommande decennierna.

För att vända utvecklingen presenterade EU-kommissionen 2021 Europe's Beating Cancer Plan (EU:s cancerplan), som inkluderar mål för förebyggande åtgärder, tidig upptäckt, behandling, livskvalitet samt forskning. För att säkerställa att planen får genomslag i Sverige tillsatte Cancerfonden i juni 2023 en extern och oberoende expertkommitté, Granskningskommittén för EU:s cancerplan i Sverige (Kommittén), med uppdrag att kartlägga, följa upp och utvärdera hur planen genomförs nationellt.

En av de centrala byggstenarna inom området prevention är en skärpt tobakspolitik. Mot denna bakgrund har kommissionen lagt fram ett nytt tobaksbeskattningsdirektiv som syftar till att höja skattenivåerna och utvidga beskattningen till fler produkter i linje med WHO:s och EU:s cancerplan målsättning om en tobaksfri generation 2040. Som ett led i sitt uppdrag lämnar kommittén här sina synpunkter på förslaget.

Sammanfattning

Kommittén välkomnar att EU-kommissionen nu genomför en del av EU:s cancerplan genom att lägga fram ett nytt tobaksbeskattningsdirektiv och uppmanar den svenska regeringen att ta en aktiv roll i det fortsatta arbetet.

Kommittén anser att Sverige i de fortsatta förhandlingarna särskilt ska verka för att:

- direktivet omfattar alla relevanta tobaks- och tobaksrelaterade produkter (inklusive icke-medicinska nikotinprodukter),
- miniminivåerna på skatt sätts på en nivå som faktiskt minskar konsumtionen,
- medlemsstaterna fortsatt har möjlighet att sätta högre skattesatser än EU:s miniminivåer, samt att
- medlemsstaterna fortsatt har möjlighet att på nationell nivå förbjuda införsel, distribution eller försäljning av produkter som omfattas av direktivet.

Kommitténs synpunkter

Inledningsvis

Skattepolitiken är ett effektivt verktyg för att minska tobaks- och nikotinanvändning och därigenom förebygga cancer och annan allvarlig sjukdom. Ett mål i EU:s cancerplan var att kommissionen skulle presentera ett nytt tobaksbeskattningsdirektiv 2022. Förseningen gör det nu angeläget att processen drivs vidare utan ytterligare dröjsmål.

Kommittén välkomnar förslaget om höjda miniminivåer för beskattning av alla tobaksprodukter samt om att fler produktkategorier inkluderas jämfört med 2011 års direktiv. Högre prisnivåer minskar konsumtionen och är särskilt effektiva för att förhindra att unga börjar använda tobak och nikotin.

Miniminivåer och prisutveckling

Det föreslagna direktivet innebär en betydande höjning av miniminivåerna. Samtidigt finns stora skillnader mellan medlemsländerna, särskilt vad gäller beskattning av cigaretter och röktobak. I flertalet länder kommer direktivet inte leda till höjda skatter och högre priser på en eller flera tobaksprodukter. För att undvika att beskattningens styrande effekt urholkas över tid är det därför avgörande att skattenivåerna anpassas till prisutvecklingen. Utan en sådan anpassning riskerar beskattningen över tid att förlora sitt syfte som styrmedel. Vidare är det viktigt att direktivet inte får begränsa medlemsstaternas möjligheter att gå längre i sin beskattning än miniminivåerna i direktivet.

Inkludering av nya produkter

Sverige har en lång tradition av restriktiv tobakspolitik. Tobaksrökningen har minskat kraftigt de senaste årtiondena genom höjd beskattning och andra långsiktiga folkhälsosatsningar. Detta visar att ekonomiska styrmedel kan ge tydliga resultat och att fortsatt nationellt handlingsutrymme är nödvändigt.

Samtidigt har användningen av e-cigarettor och nikotinprodukter ökat kraftigt bland unga i Sverige sedan 2017 – produkter som inte omfattades av 2011 års direktiv. Bland gymnasieelever har andelen snusare mer än fördubblats på drygt tio år, från 13 procent 2012 till 29 procent 2024, med en särskilt kraftig ökning bland unga kvinnor efter introduktionen av vitt snus. Forskning visar dessutom att användare av dessa produkter löper ökad risk att börja röka eller använda andra tobaksprodukter.

Utvecklingen bland unga märks även i andra medlemsstater vilket lett till att vissa länder har helt förbjudit vitt snus och/eller e-cigarettor. I andra länder saknas helt beskattning eller så är den förhållandevis låg som i Sverige. Denna variation skapar ojämlika förutsättningar och riskerar att försvåra arbetet med att nå EU:s gemensamma målsättning om en tobaksfri generation. Genom att inkludera dessa produkter i tobaksbeskattningsdirektivet ges bättre förutsättningar för harmonisering, vilket stärker skyddet för unga och bidrar till en mer sammanhållen och effektiv tobakspolitik.

Mot denna bakgrund är det ett välkommet steg att direktivet nu inkluderar e-cigarettor och vitt snus/nikotinpåsar. För att nå målet om en tobaksfri generation krävs att dessa produkter beskattas på en nivå som gör dem mindre attraktiva, särskilt för unga.

Kommittén vill avslutningsvis framhålla att ett starkt tobaksbeskattningsdirektiv är en central del av EU:s arbete för att minska tobaks- och nikotinanvändning och förebygga cancer. Kommittén anser det vara av stor vikt att Sverige deltar aktivt i denna process och bidrar till att genomförandet sker i linje med EU:s cancerplan och dess mål. Det är en möjlighet att ta viktiga steg för att förebygga cancersjukdom och stärka folkhälsan.

För och på uppdrag av Granskningskommittén för EU:s cancerplan i Sverige

Ordförande
Anders Printz

Ledamöter
Alexander Höglund
Charlotta Dabrosin
Gunvor G Ericson
Gunilla Gunnarsson
Joakim Dillner
Liselotte Schäfer Elinder
Margareta Haag
Peter Allebeck